

sistere, quamvis raptor non per seipsum, sed alio mediante, foeminam matrimonii ineundi causa rapiat; qui enim per alium facit per seipsum facere videtur: si quis tamen foeminam vel rapiat, vel rapi mandet non pro se, sed pro alio, quamvis Tridentini poenas incurrat, tamen inter raptorem et raptam matrimonium consisteret, cum Tridentini Patres illud diremerint inter raptorem pro se et raptam, non autem inter rapientem pro alio et raptam; hic enim cum pro alio rapuerit, non rapuit matrimonii ineundi causa. Optime hinc scribit Schmalzgrueber *loc. cit.* n. 20. « Quamvis perinde sit, sive » quis rapuerit foeminam, quam » vult ducere, per seipsum, sive » per alium ipso consentiente, vel » mandante, ad impedimentum » hoc incurram tamen neces-

et machinationes tendant, ut scilicet potestati raptoris submittatur; attamen libere et voluntarie consentiat, fraudesque sequatur dum eas depellere et vincere potest et tenetur, non putamus hoc in casu raptum intercedere, nec fraudes apertae violentiae aequipollere; vult enim voluntarie quis aliquid, cum illud animo advertit, et tamen sequitur et amplectitur, cum possit respicere; neque in casu potest decepta aut seducta malis artibus et fraudibus dici. Agnes profecto matris et educatricis fraudes non praevidit, ut ex causa patet; easque cum praevidit, eliminare non potuit: ideoque veram violentiam passa est.

Corollarium itaque tertium ab doctissimo Avanzini illatum ita nobis temperandum esse videtur: *Neque interest si puella his fraudibus consentiat, dummodo earum scopum et finem non praevideat et intelligat*; prorsus ut in Agnete contigit. Sin minus corollarium illud, prout iacet, nimis generale est, quodque ex praemissis et disputatis sequi ad unguem non videtur; patet enim magis. Neque his opponi ea nobis videntur quae vir clarissimus disputat appendice II, pag. 54. De cetero nos loquimur de iis quae pertinent ad substantiam raptus, neque aliquid proferimus circa valorem matrimonii post raptum initi, cum in ea sententia versemur, posse dari raptum aliquo modo voluntarium, quin eo existente matrimonium valide contrahi possit. De qua re videatur Avanzini Tomo et Appendice cit.

» sarium est, ut rapuerit pro se;
» nam qui pro in alio rapuit, licet
» tanquam fautor incurrat excom-
» municationem, et ceteras poenas,
» valide tamen cum ea muliere,
» etiam non separata, si velit, inire
» matrimonium potest; quia inva-
» liditas matrimonii solum inferitur
» contra rapientem pro se, non
» contra rapientem pro altero. »

Ut igitur raptores, qui primo loco excommunicantur, excommunicationem hanc incurrant, mulierem rapere debent, ipsa contradicente, ideoque violentia adhibita, vel gravi timore incusso, idque matrimonii ineundi causa.

Ideoque illorum sententia excludenda est, qui affirmant, hanc excommunicationem poenasque annexas et ab iis incurri qui non mulierem, sed virum rapiunt et abducunt, tum quia finis legis idem

est, scilicet matrimonii libertatem tueri, tum quia genus masculinum foemineum complectatur.

Etenim, lex Tridentina loquitur evidentissime de *raptore et raptam*; de *raptore* qui *raptam in uxorem* habere velit; de *raptore* qui *teneatur mulierem raptam* arbitrio iudicis decenter dotare; ergo loquitur de duabus personis, quarum una sit masculini sexus, altera foemini; prima vero rapiat alteram et alio abducat; in lege autem apertissima interpretatio locum non habet.

Neque ad illam sententiam amplectendam fine, seu motivo legis adducimur; etenim, primo, lex odiosa non est extendenda de casu in casum neque ob paritatem rationis; secundo, raro admodum contingit ut viri rapiantur; leges autem conduntur de iis quae frequenter accidunt; tertio, quia non quilibet finis sub lege odiosa comprehenditur, sed ille tantum qui a Legislatore intenditur, quique verbis legis latae circumscribitur, sin minus lex odiosa et extendetur de casu in casum, et vix a favorabili distingueretur; at mentem

Patrum Tridentinorum fuisse raptum mulierum tantummodo impedire ex eo constat quod ipsi de raptu, in praesenti casu sensu et modo obvio loquuti sunt; raptus autem in praesenti casu communiter intelligitur et est: *violenta abductio mulieris matrimonii ineundi causa*.

Qua de causa Tridentini Patres de viri raptu nec locuti intelliguntur; at absolum est, sub lata lege comprehendere casum velle, quem non comprehendisse legislatores deprehenduntur. Demum doctissimorum Theologorum et Canonistarum hanc esse sententiam omnes norunt, ita ut piaculum sit ab ea recedere.

2. Excludenda pariter illorum sententia videtur, qui latae excommunicationi subiiciunt illos etiam viros, qui mulierem non rapiunt, nec ad alium locum abducunt, sed eam domi suae commorantem obsident ne alio abire possit, vel eam viri domum qualibet ex causa, ex gr. urbanitatis, adeuntem detinent, ita ut ad proprios lares remeare non possit. (1)

Etenim in citatis casibus deest

(1) Primam sententiam alias inter defendit Clericati *Decisiones Sacramentales, lib. VI, Decis. 33, n. 20* hac motus ratione: « Quia mulier quae obsidetur domi, amittit suam libertatem, patitur violentiam, et censetur esse in manu eius, cuius satellites aut sicarii domum obsident; idcirco donec ab illa obsessione non liberetur, non potest valide matrimonium contrahere cum illo, a quo obsidetur. »

Aliam Sententiam vero defendit Billuart *Tractatus de temperantia, diss. VI, art. IV, § II, dic. 1°*. « Existimo verba Concilii posse etiam sano sensu intelligi de violentia illata absque abductione de loco in locum; et nullus dubitat, quin sit raptus dirimens matrimonium, si quis v. g. puellam peregrinantem, aut extra domum paternam existentem, vi detineret in loco ubi illa occurrisset, causa con-

raptus proprie dictus, scilicet *violenta mulieris abductio*, ideoque ipsa necessaria conditio a legislatore apposta ut incurrantur poenae contra raptos constitutae; hi casus insuper raro admodum accidunt; demum in superiori casu rationes expositae hunc pariter excludunt. Neque observare praetermittimus Doctores praestantissimos utramque sententiam repudiare. Ut unum vel alium allegemus, Ferraris *V. Matrimonium Art. VI. n. 125* scribit: « Raptus ut sit impedimentum dirimens requiritur traductio foeminae de loco ad locum; si enim quis virginem repertam in domo patris, aut in alia domo non educit de ea domo, sed illam ibi opprimit, aut trahit de uno cubiculo ad aliud, ut ibi illam commodius violet, non incurrit impedimentum raptus ». Pro suaque sententia novem ad minus citat doctores.

Idipsum docet Roncaglia *Universa moralis Theologia, Tom. II. p. 171. Edit. 1760 R. II.* « Cum simus in odiosis, dicendum est praefatas poenas non habere locum ubi non interveniat rigorosus raptus de quo loquitur Tridentinum ». At supra *Q. 1.* scripserat: « Haec autem violentia inferri debet, ut foemina a loco in quo est, abducatur in alium,

» trahendi cum illa matrimonii, etiamsi dum cessante vi sponte consentiret, nisi » posita extra potestatem detinentis; huic enim violentiae detentioni congruant » verba Concilii naturali sensu intellecta. »

» in quo sit sub viri potestate; » neque enim violentiam pati dicere » ceretur, dum ita abduceretur, » ut adhuc esset in sua libertate ». Quae ratio pro primo saltem casu solida invenitur.

Reiffenstuel *Ius Can. univ. lib. V. tit. XVII, § 1.* « Si foemina non saltem ab una domo v. g. paterna ad aliam, sed ab uno dumtaxat cubiculo ad aliud eiusdem domus, vel a loco patenti ad secretum, rapitur, proprie raptus non est ». Non negamus utique, hoc in loco auctorem loqui de raptu explendae libidinis causa; at nullum discrimen ponit relate ad causam contrahendi matrimonii, ut patet ex iis quae disserit *n. 10.*

Demum, ut alios praetereamus, S. Alphonsus *Theol. Mor. lib. VI, n. 1107*: « Requiritur ut mulier rapta abducatur de loco ad locum... vel etiam de domo in domum per aliquos inde passus distantem. Unde non sufficit ut mulier transferatur de cubiculo in cubiculum eiusdem domus... Sufficit vero, si transferatur in locum separatum, in quo illa sit sub potestate viri, quamvis ibi cum illo rem non habeat ».

Eadem vero habentur apud Schmalzgrueber *Tom. V. Tit. XVII. n. 9.*

Ex quibus patere arbitramur ab-

ductionem de loco in locum esse conditionem necessariam, ad hoc ut raptus crimen constituatur.

Neque auctoritatis argumentò opponitur ratio ex fine legis petita, ex libertate matrimonii scilicet, quam per latam legem Tridentini patres tueri voluerunt. Etenim, ut iam observavimus, non quemlibet finem quo matrimonii libertas offenditur Tridentini Patres sub lege comprehendere voluerunt, sed illum qui offenditur per raptum. Nonne ex. gr. pater puellae offenderet libertatem matrimonii, si violentia adhibita filiam, inscio sponso, domum sponsi adduceret, et sponsus occasione arrepta, eam domus suae concluderet et retineret? Atamen nemo dixerit patrem aut sponsum raptorem esse, vel alterutrum aut utrumque Tridentini poenas incurrere.

3. Ex lato pariter a Tridentinis patribus decreto aperte deducitur, excludendos esse ab incurrenda excommunicatione illos qui vim non puellae, sed eius parentibus inferunt; lex enim est de violentia illata foeminae, de eiusque raptu, non vero de violentia aliis quibuscumque illata. Hinc si postquam raptor violenter domo parentes abduxerit, puella lubens volensque raptorem sequatur, raptus crimen non interesse censetur. « Si puella volens et consentiens abducatur, praeclare scribit Ferraris *V. matrimonium n. 115*, quamvis sint inviti et reclamant parentes, seu

» tutores, non oritur impedimen- » tum raptus ». Et citatis ad minus decem et octo doctoribus prosequitur: « Et ratio est, quia Tridentinum praecise intendit cavere » ne laedatur libertas matrimonii, » quae utique non laeditur, si » puella libere consentiens abdu- » catur, quamvis violentiam seu » vim patiantur parentes, vel in- » viti reclamant, cum libertas puel- » lae nubere volentis non depen- » deat a voluntate parentum, et va- » lidissimum sit matrimonium con- » tra eorum voluntatem ab ipsa » contractum, ut decrevit ipsum » Concilium Tridentinum Sess. » XXIV. *De Reformat. Matrim.* » cap. 1, anathematizando contra- » rium sentientes, ibi: *Eos sanata » Synodus anathemate damnat... » qui falso affirmant matrimonia a » filiis familias sine consensu pa- » rentum contracta irrita esse, et » parentes ea rata vel irrita fa- » cere posse.* Tum quia Tridentinum » statuit impedimentum raptus ces- » sare si foemina rapta sit *separata » a raptore, et in loco tuto con- » stituta*, sive restituatur paren- » tibus, sive non; et ideo etiam » cap. *Cum causam 6 de Rapto- » ribus* Lucius III statuit ut se- » quitur: *Iste raptor dici non de- » bet, cum habuerit mulieris as- » sensum, et prius eam desponsa- » verit quam cognoverit, licet pa- » rentes reclamant, a quibus eam » dicitur rapuisse.* Haec autem ar- » gumenta peremptoria videntur ».

4. Ruit pariter illorum sententia, qui propugnant poenas a Tridentinis patribus indictas ab iis etiam raptoribus incurri qui nedum violentia adhibita rapiunt, sed etiam seductione. Etenim tridentina lex loquitur tantum de raptu, quo laeditur matrimonii libertas, ideoque de raptu qui violentiam importet et repugnantiam ex parte mulieris raptae; in seductione autem nulla datur violentia, et mulier sciens volensque raptorem sequitur; raptus consequenter locum non habet.

Attamen respectu ad valorem matrimonii ineundi optima nobis videtur distinctio adhibita ab doctis Scriptoribus de *la Nouvelle Revue Théologique Tom. 12 pag. 393 n. XV*; perpendendum scilicet sedulo esse, an mulier rapta simpliciter ad raptum assensum praestiterit, nihil de futuro matrimonio ineundo cogitans et decernens; aut ideo se rapi permiserit volueritque, ut matrimonium contrahere posset. In primo casu praesumi non potest neque debet eam voluisse matrimonium inire; ideoque usque dum sub raptoris potestate maneat, libertate gaudere necessaria ad matrimonium ineundum censenda non est; in alio casu autem eiusmodi defectus supponi nequit; cum prorsus ineundi matrimonii causa se rapi permiserit, volueritque.

Et eiusmodi criterio varii circa impedimentum raptus casus digno-

sci et dirimi possunt, tum percipiensus variarum resolutionem S. C. Concilii, quae prima fronte contrariae inter se videntur. Attamen consensus in raptum, matrimonii ineundi causa, ex parte mulieris evidenter probari debet; cum enim per se violentiam importet, evidenti argumento haec excludenda est, et libertas et omnimoda voluntas asserenda. Probationes eiusmodi desumi possunt, ex gr., ex sponsalibus quae praecesserint, et ex explicito consensu matrimonii ineundi utrimque antecederent libere manifestato.

5. Demum illorum sententiam excludimus, qui affirmant hanc excommunicationem et ab iis viris incurri, qui non matrimonii ineundi, sed explendae libidinis causa mulierem rapiunt, iis fulti rationibus quod et Concilium generice loquatur, et Legislatio anterior praedictum casum comprehenderit, et quod latis poenis etiam viri ecclesiastici submittantur, cum quibus, si in sacris sint, matrimonium consistere non potest, sed sola libidinis explendae ratio.

Etenim 1. ex contextu Capituli Tridentini patet, in eo de raptu sermonem esse relate ad matrimonium ineundum, et ad huius libertatem servandam; eius igitur verba non ita sunt generalia, ut ad alias raptus causas applicari debeant, in quibus nulla sit matrimonii ratio. Ex quo corrui pariter secundum argumentum; quaecumque enim

fuert legislatio anterior circa extensionem et raptus causas, ei derogatum fuisse per Tridentinum decretum arbitrari debemus. Neque obstat quod et Clerici latis poenis submittantur; hi enim si in minoribus constituti raptus crimen admittere possunt matrimonii ineundi causa, quod reapse valide et legitime ineunt; sermonem vero esse non putamus de clericis in maioribus ordinibus constitutis, nisi tanquam de fautoribus, seu consiliis, auxilium, favorem praebentibus; cum his enim nullum matrimonium consistere cum possit, ineptissime eis lex Tridentina applicaretur; etenim constat, de talibus agi raptoribus et raptis, inter quos, rapta in loco libero et tuto constituta, possit matrimonium contrahi, quod ad clericum in sacris constitutum applicari nullo pacto potest.

Nostrae demum expositioni favent S. Congregationis Concilii decreta. Rigantius *Commentaria in Regulas Cancellariae Apostolicae, Regula 49* sequentem sententiam refert latam die 23 Ianuarii 1586: « Raptores » ob aliam causam, quam ut raptam in uxorem ducerent, non » comprehendi in Cap. 6. Sess. » XXIV *de Reformatione matrimonii*, etiam ex maiestate rationis, » nec constitutionem poenalem extendi ad hunc casum ».

Hanc vero S. Congregationis sententiam esse, patet evidentissime ex immutatione clausulae qua in

dispensatione impedimentorum utitur: Dum enim antea in ea haberentur haec verba: *dummodo mulier rapta non fuerit*, post declarationem anni 1586 ita immutata fuit: *dummodo propter hoc mulier rapta non fuerit*: scilicet: *dummodo mulier rapta non fuerit propter matrimonium contrahendum*. Eiusmodi vero additio quamlibet aliam causam excludit.

Quid vero si vir mulierem rapiat, cum qua sponsalia antea ini-verat?

Doctores discrepare in sententia ferenda reperimus. Nonnulli enim affirmant, raptorem latis poenis immunem esse, quia rapta tenetur cum raptore matrimonium contrahere, ideoque libertati matrimonii nullam iniuriam per raptum irrogari. Alii ita distinguunt: Si mulieri iusta sit causa a sponsalibus recedendi raptorem poenis submit-tunt, quia mulieri hoc in casu integra redit libertas; si vero nulla sit causa resiliendi ab sponsalibus, poenis subtrahunt, ob superius allegatam rationem. Alii denique contendunt, in utroque casu raptorem poenas incurrere.

Hos postremos sequendos esse dicimus. Etenim in decreto Concilii Tridentini nulla fit exceptio aut limitatio; neque inita sponsalia ratio legitima esse possunt sponsam invitam rapiendi; maximum enim dederis ex raptu sponsa consequitur; ideoque eiusmodi raptus legitima causa est a sponsalibus

resiliendi, cum crimen constituat. Ex quo pariter sequitur legitima praesumptio, quod cum sponsa invita rapta fuerit, et dedecus suscipere aut pati nolit, matrimonium cum raptore contrahere repudiet, vel saltem, se eo in statu manente, contrahere nolit. Supponendus est igitur defectus libertatis et voluntatis in sponsa. His accedit quod sponsa violenter cogi non potest, aut debet ad sponsalium fidem servandam; quod enim libere promisit, libere et sine crimine servare permittenda est, et velle est supponenda. Demum in iure una tantum in re fit exceptio, si scilicet sponsa libere et libenter raptui consentiat, ut patet ex *Cap. cum causam*, quod supra citavimus.

At praeter raptōres, in Tridentino Capite excommunicantur *omnes illi* (raptori) *consilium, auxilium, et favorem praebentes*; qui qui sint, quasque ponere actiones debeant ut excommunicationem incurrant, non semel in nostris Commentariis diximus.

Una tantummodo quaestio hoc in loco dirimenda est: an scilicet Parochus qui matrimonio benedicit antequam sponsa in loco tuto collocetur, veluti raptoris fautor habendus sit, et consequenter excommunicatus aliisque poenis irretitus.

Cui quaestioni ut respondeamus, animadvertendum est, Parochum hunc, ni auxilium vel consilium raptori antea praestiterit, excommunicationem incurrere *ex favoris*

tantum capite; favor autem, debet in actionem vitatam influere, ut possit actio haberi excommunicatione percussa; hoc autem in capite excommunicatur favor raptui praestitus, non matrimonio. At ante matrimonium cui Parochus benedicit, raptus iam consummatus est; ergo Parochi favor nullimode in raptum influxit; ergo nec ullam poenam incurrit.

At si antequam raptum vir consummaret, Parochus ei promiserit se matrimonio assistentiam suam praestitutum, excommunicatione, ceterisque poenis non est eximendus, cum eiusmodi promissione favorem raptori praestiterit, eique animos addiderit ad raptum peragendum, quem fortasse peracturus non fuisset, si Parochus assistentiam suam matrimonio ineundo denegasset; cum hac in hypothesi, ratione matrimonii ineundi frustra raptus perageretur, cum ei nemo profecto assistentiam praestitutus foret.

Eiusmodi vero sententiam auctores praestantissimi sequuntur, quos inter Schmalzgrueber *loc. cit. n. 51* scribit: « Hunc, Parochum, poenas » Concilii Tridentini non incurrere; » non enim faret delicto raptus, » quod iam est commissum et consummatum, sed ipsi matrimonio. » Excipitur nisi ante raptum promississet raptori, quod assistere » velit matrimonio contrahendo » cum rapta, adeoque illam ad raptum exequendum animasset;

CAPUT VI.

De excommunicatione a Tridentinis Patribus lata in eos qui servos et subditos invito ad matrimonia ineunda compellunt.

Eiusmodi excommunicatio his verbis a Patribus Tridentinis effertur *Sess. XXIV, Cap. IX de Reformatione matrimonii.*

» tunc enim tamquam fautor poenis » raptus obnoxius fieret ».

Coronidis gratia demum observamus, impedimentum raptus eo ipso cessare ac foemina sublata a raptoris potestate in loco tuto posita sit; excommunicationem vero non ita, sed tamdiu perdurare, quamdiu per absolutionem, quae nemini reservata est, adempta non fuerit.

Attamen observandum in re est, quod si ante absolutionem, causa delata fuerit ad Apostolicam Sedem, ex. gr. ad impetrandam dispensationem alicuius intercedentis impedimenti, tum excommunicatio ab eo absolvitur, cui executio dispensationis committitur, eo quod cum causa omnia adnexa ad Romanum Pontificem devolvuntur. Id alios inter docet Clericali *Decisiones sacramentales lib. VI, 33, n. 26* his verbis: « In hoc casu petita dispensationis Apostolicae Ordinarius non » potest amplius absolvere raptorem » ab excommunicatione; quia cum » Papa committit dispensationem » exequendam a suo delegato, as- » sumit in se totum negotium, » quod totum censetur remissum » eidem delegato, iuxta regulam, » per appositionem manus Papae » in aliquo negotio, in eo inferiorum manus ligantur » (1).

(1) *Cap. Ut nostrum, 56, De appellationibus, recusationibus, et relationibus*, scilicet: « Ut nostrum prodeat de vultu Dei iudicium: et infra. Iudicibus » dedimus in mandatis, ut si post secundum mandatum, per quod totius cognitionem negotii ad nostrum iudicium revocavimus; traditionem sigilli dicto H. a te » cognoscerent esse factam, eam decernerent irritam, et inanem, inhibentes illi ne » quomodolibet eo uti praesumeret. Cum plus sit Romanum Pontificem ad se aliquod » revocare negotium, quam quemquam ad eum super aliquo negotio provocare. »

Hoc porro in capite expendendo duo nobis sunt inquirenda: 1. Quaeenam personae huic excommunicationi subdantur. 2. Quaeenam actiones, quibusque conditionibus vestitae.

Et quoad primum Caput, sententia Suaresii fuit, in Tridentino Capite omnes excommunicari, etiam privatas personas, quae aliquem ad contrahendum matrimonium compellunt. Eiusmodi sententia, quae etiam a Filiuccio propugnata fuit, probabilior visa est praestantissimo Commentatori Patavino, qui n. 413 II scribit: « Subiectum censurae » huius sunt *omnes et singuli*, cuiuscumque gradus, dignitatis, et » conditionis existant, *qui* aliquem, » vel aliquam *cogunt*, quominus » libere matrimonium ineat. *Haec » censura*, ita Suaresius, *Disp. XXIII » Sect. VII, est quoad personas » universalis*, quia licet in principio (Capitis Tridentini) sit sermo de temporalibus Dominis et » magistratibus; tamen cum fertur » praecipuum et censura, verba » generalissima sunt. Omnibus rite » perpensis, haec mihi probabilior » videtur sententia ».

Subdit autem « Non tamen desunt, qui cum Sanchesio, Coninchio, et Bonacina teneant, excommunicationem esse cohibendam solum ad dominos temporales et magistratus, nempe ad eos qui temporali pollent iurisdictione. Quidquid sit de intrinseca probabilitate huius secundae

» sententiae, certe numerus et gradus » vitas Doctorum qui ei patrocinantur, probabilitatem extrinsecam satis solidam eidem praebent ».

Ex quo postremo sequeretur, privatas personas, neque in eiusmodi sententia, posse de excommunicatione in casu damnari, cum vera probabilitas, quae etiam exurgit ex Doctorum multitudine et gravitate, excommunicationem excludat, ut non semel in nostris Commentariis asseruimus.

Attamen omnino negamus, sententiam eorum, qui affirmant, non privatas personas, sed tantum dominos temporales et magistratus in capite Tridentino excommunicatione percipi, intrinseca probabilitate destitui; immo affirmamus intrinseca probabilitate prae alia muniri. Revera 1. in latis legibus vel decretis verba obvio et naturali sensu accipienda sunt, nisi aliquid vel absurdum vel incommodum sequatur; at certum est, in Tridentino capite verba a Patribus adhibita constanter innuere, excommunicatione percipi tantummodo personas quae temporali iurisdictione, vel magistratus officio polleant; ergo ad has tantum Tridentini Capitis verba aptanda sunt, non vero ad privatas alias quascumque personas. Minorem probamus 1. ex titulo Capitis, qui est: *Ne domini temporales aut magistratus quidpiam libertati matrimonii contrarium moliantur*. Titulus autem continet summam capitis.

2. Ex verbis ipsius Capitis: *Ita plerumque temporalium dominorum ac magistratum*: temporales autem domini sunt qui dominium civile vel supremum vel feudale habent in determinatum territorium; magistratus autem qui munia publica gerunt, quorum causa in populum iurisdictionem exercent; ut ex. gr. antiquitus gubernatores, Legati, Delegati; nunc autem Praetores, Praefecti, Ministri etc.

3. Ex verbis: *viros et mulieres sub eorum iurisdictione degentes*: Iurisdictio autem definitur: *Facultas alicuius habentis publicam auctoritatem et eminentiam super alios ad eorum regimen, et gubernationem*. Est ergo potestas publica, non privata, qualis paterna est.

4. Adeo vero est publica, ut viros et mulieres maxime divites, vel spem magnae haereditatis habentes, non precibus aut timore tantum, sed minis et poenis adigant matrimonia contrahere cum iis, quos ipsi domini vel magistratus praescripserint.

At privatae personae viris et mulieribus maxime divitibus eiusmodi imponere non possunt; multo minus ad matrimonium contrahendum eos invitos compellere; multoque etiam minus poenis et minis, et quod gravius est, cum personis quas ipsae praescripserint. Atque praefertimus hos compellentes, et libertatem matrimonii violantes iterum vocari dominos et magistratus. Privatis profecto personis

eiusmodi sive facta sive vocabula nullo pacto competere possunt.

5. Quod evidentissime confirmatur ex sequentibus verbis. *Cum maxime nefarium sit, ab eis iniurias nasci a quibus iura expectantur*. At iura vel condere vel dicere supremorum principum, et magistratum est.

6. Quid vero quod in universo Capite nulla sit expressio quae ad privatas aliasque personas quae magistratu vel principatu temporali careant, aptari possit? Etenim personae designatae per subsequenda verba: *omnibus cuiuscumque gradus, dignitatis et conditionis existant* aliae non sunt, quam illae de quibus Tridentini Patres in superiori parte capitis loquuti sunt; sunt enim illae quae subditos suos vel quoscumque alios directe vel indirecte cogunt quominus libere matrimonia contrahant; si subditos suos; ergo iurisdictionem et potestatem habent, ergo esse non possunt privatae personae. Neque quis vim faciat in vocabulo *conditionis*; etenim et principes, et magistratus erant, praesertim feudalismo perdurante, et sunt diversae conditionis tum nomine, tum potestate, tum iurisdictionis diversitate: si autem vocabulum aliquod praecedentibus aptari et convenire potest, nulla ratio est qua ad alia aptetur de quibus in lege non est mentio.

Nullam autem difficultatem facit, imo sententiam nostram perbelle confirmat, quod in Tridentino Ca-